

10.000 hits, maar het gaat om de leerling

Jelmer Evers is een geschiedenisleraar zoals de meesten van ons hem niet gehad hebben: hij geeft les via YouTube-films, hij blogt over onderwijs en politiek, hij organiseert webinars, hij heeft zijn *classroom geflipt*. Maar al die digitale behendigheid is voor Jelmer slechts een middel. Het gaat hem om de leerlingen, in het bijzonder die op UniC in Utrecht. 'Ik probeer mijn leerlingen te stimuleren scherp naar hun wereld te kijken, een wereld waarin zij hun plek moeten gaan vinden.'

Foto: Bob Barten

12

Foto: UniC Utrecht

op het eindexamen, namen leerlingen deel uit heel Nederland. Ook de meetbare effecten mogen er zijn: de eindexamens zijn prima gemaakt. Zijn collega's, óók de digibeten, zijn om en van oud-leerlingen hoort hij dat de overgang naar vervolgonderwijs gemakkelijker is, mede door zijn aanpak.

Niet voor niets is Jelmer een meer dan serieuze kandidaat om de titel 'Leraar van het Jaar' dit jaar in de wacht te slepen.

Google naar voorbeelden van *Flipping the classroom* in Nederland en je komt gehed Jelmer Evers tegen. *Flipping the classroom* is precies wat de term zegt: je draait de lessen op school en de huiswerkopdrachten om.

— GEERT BORS

Leerlingen nemen thuis, via digitale media als YouTube-colleges, de lesstof tot zich en zo ontstaat er in de klas ruimte om er mee te gaan werken: je doet er onderzoek en je maakt er je opdrachten – al dan niet als groep. Of, wanneer een onderwerp zich ervoor leent, kan de leerervaring verdiept worden met bijvoorbeeld een rollenspel – denk aan het naspelen van een VN-vergadering, de Eurocrisis of de vredesonderhandelingen van Versailles.

Goed, in het begin kost je dat als leraar aardig wat tijd, geeft Jelmer toe, maar hij ziet verbluffende resultaten sinds hij vorig jaar begon zijn lessen digitaal aan te bieden: sommige van zijn filmpjes zijn meer dan 10.000 keer bekeken; aan zijn webinars, die hij hield ter voorbereiding

Je bent leraar geschiedenis én je loopt ver voorop met je gebruik van digitale media in de klas. Een beetje slauwe vraag: bijten historische interesse en je blik op de toekomst elkaar niet?

"Nee, ik zie die twee interesses als gerelateerd. Geschiedenis heeft te maken met hoe je informatie verwerkt, hoe je omgaat met bronnen. Computers en digitale informatie hebben altijd al mijn interesse gehad. Geschiedenis is bovendien een heel visueel vak, waarvoor ik altijd op zoek ben naar uitdagende ondersteuning. Filmpjes, tijdlijnen, kleine verhalen over grote gebeurtenissen, zoals je die op internet kunt vinden, zijn daarvoor perfect."

Je hebt vaker in interviews gezegd dat nieuwe media een middel en geen doel zijn. Laten we het dan eerst over het doel hebben: je schrijft ergens dat een keuze voor het leraarschap voor jou betekende 'met de voeten in de klei staan'. Kun je dat uitleggen?

"Hoewel historisch onderzoek doen me wel lag, wilde ik niet dat mijn inspanningen papierwerk bleven. Het onderwijs is een van de weinige velden waar je als historicus

dicht bij het theoretische kunt blijven. Maar tegelijkertijd is het een doevak: je manier van denken, je analyses, je inzichten kun je actief delen. En je probeert je leerlingen te stimuleren op een zelfde manier scherp naar hun wereld te kijken – een wereld waarin zij hun plek moeten gaan vinden."

Waar haal je als leraar het meeste plezier uit?

"Uit de omgang met de leerlingen. Hun groei, de worstelingen die ze doormaken, de talenten die je ziet ontstaan. In de laatste drie jaar van hun middelbare schooltijd zie je een puber tot jong volwassene uitgroeien. Het is bijzonder om dat proces van dichtbij mee te mogen maken. En ik haal daarnaast veel plezier uit mijn collega's. Er is veel ruimte voor persoonlijke groei. Op een school als UniC krijg je de mogelijkheid om samen mooie dingen te doen en heel snel nieuwe paden te bewandelen."

Die groei, die worstelingen, die ontluikende talenten... Dat gaat lessen over de Vietnamoorlog en de VOC ver voorbij. Wat kun jij daaraan bijdragen?

"Ik vind het belangrijk om leerlingen nieuwsgierigheid mee te geven. En inhoudelijk vraag ik veel van ze. Ik merk dat leerlingen me als een vraagbaak zien. In de eerste plaats inhoudelijk – geschiedenis roept een hoop ideologische vragen op. Maar er zijn ook vragen die veel persoonlijker zijn, zeker als mentor. Dat kan heel diep gaan. Ik had bijvoorbeeld een mentorleerling die veel faalangst met zich meedroeg. Dat soort gevoelens herken je. Je geeft voorbeelden uit eigen ervaring, van vroeger. Je merkt dat iemand het minder erg vindt om hulp te zoeken, als een persoon in een autoriteitspositie als een leraar ook laat zien dat hij kwetsbaar is."

En hoe werkt dat met ideologische vragen?

"'Waarom is de wereld zo oneerlijk?', vroeg een leerling, die ietwat ongenueanceerde linkse ideeën droeg. We zijn die vraag gaan onderzoeken: hoe zitten machtsstructuren in elkaar? Hoe kunnen we het web van belangen uiteenrafelen? Wat voor implicaties heeft dat voor jezelf, als individu? Zo probeer ik de essentie van de vraag op te pikken, mee te gaan denken en het debat op gang te brengen. Zonder dat ik vertel: 'En zo zit het.'"

De vakdidacticus én de pedagoog, dus?

"Ja, het pedagogische uitgangspunt is ook wat me aanspreekt bij het kind. Ik ben begonnen als een vakinhoudelijke docent en ben er gaandeweg achter gekomen hoe belangrijk het pedagogische is. Nu besef ik: elke goede docent is ook een goede pedagoog."

Je doelen zijn helder. Nu dat middel. Ik moet toegeven dat het me even duizelde, toen ik me ging verdiepen in flipping the classroom, massive open online courses, webinars enzovoorts. Kunnen we even terug naar hoe het begon bij jou?

"Ik ben van 1976 en behoor daarmee tot de eerste lichter die digitaal is opgegroeid. Het begon ooit met de Commodore 64 en verdiepte zich via een interesse in gaming. De skills die je in games nodig hebt, hebben een meerwaarde: je leert onderzoeken, snelle keuzes maken. Strategiespellen, waarbij je bijvoorbeeld een Middelieuwse veldslag naspeelt, leren je modelmatig te denken. Het is een hele mindset die je eigen maakt, zonder dat mijn formele onderwijs daar iets toe bijgedragen heeft. Nu heb ik daar profijt van, want de digitale wereld was voor mij al iets heel natuurlijks."

En hoe was het om te beginnen met je YouTube-colleges?

"Het was in het begin allemaal experimenteel, natuurlijk.

Een enorme tijdsinvestering, zo'n eerste keer. Een van mijn collega's heeft eens opgemerkt hoe ze mij met een heel gelukkige glimlach uit een mediaruimte zag komen, toen ik voor het eerst een college af had en online gezet had. Toch voelde het ook kwetsbaar: willen mijn leerlingen mij wel zo horen? Maar ze reageerden heel positief. Ik had de eerste films in een privé domein geplaatst, en een leerling zei meteen: 'Waarom gooi je het niet open?'"

Hoe reageerde je team?

"Positief. Constructief. En het fijne is: zelfs de grootste digibet kan met wat hulp zo'n film maken. De techniek is het probleem niet. Het is als met alles in onderwijs: overall is te weinig tijd voor. De politieke randvoorwaarden, met die 1040-urennorm, die doorgedraaide toetswoede, dat beleid waarmee je constant onder een vergrootglas van schijncontrole ligt. En wat gebeurt er als er nog meer nadruk op toetsen komt? Dan wordt er domweg getraind op die toetsen en blijft er nóg minder tijd over voor inspirerend onderwijs. Het is een circus en ik ben er klaar mee. Maar... waar hadden we het ook weer over?"

Haha, kun je uitleggen hoe de dynamiek van Flipping the classroom werkt? Waar vindt het leven vooral plaats?

"Aan de filmpjes zelf heb je natuurlijk al het een en ander. Maar het leren begint vooral daarna, in het bezig gaan met de stof. In het maken van keuzes van hoe je de informatie wilt gaan verwerken en toepassen. Ze kunnen lezen, onderzoeken, schrijven, mindmappen, moodboards maken, zelf films maken, eigen toetsen maken. Vaak zie je dan hoe de stof uit de films opeens terugkomt en gaat beklippen."

Maak dat eens explicieter.

"Nou, rollenspelen kunnen bijvoorbeeld heel goed werken: ik laat ze dan plaatsnemen aan een tafel bij de NAVO, in een conflictsituatie. De meest idealistische kinderen geef je dan de rol van de meest cynische partij. Of we doen iets met de financiële crisis. Dat raakt ze ook. Ze zijn bang voor hun eigen toekomst en willen het graag begrijpen. Daar zit een belangrijke les: als je het systeem niet begrijpt, kun je het ook niet veranderen. Als bij een leerling het kwartje valt, zie je opeens dat hij van een relatief klein land in de Eurocrisis een heel belangrijke onderhandelaar kan maken."

Je bent inmiddels een voorhoedespeler en je biedt ons gelukkig de ruimte met je mee te gaan. Maar je bent vast ook alweer verder. What's next?

"We volgen onze leerlingen al in hun progressie, maar ik

Foto: UniC Utrecht

zou dat nog directer willen doen: er bestaat iets wat *learning analytics* heet en wat de leerlingen zelf kan helpen. Het is een directe ondersteuning en feedback van hun leerproces: welke boeken moet je nog inkijken, hoe lang ben je online geweest, welke skills en kennis beheers je al? En verder zou ik willen onderzoeken hoe we het principe van MOOCs (Massive Online Open Courses), die veel Amerikaanse universiteiten zijn gaan aanbieden, zouden kunnen toepassen in ons voortgezet onderwijs. We zijn pas net begonnen."

Geert Bors is redacteur bij het kind en eindredacteur bij Egoscoop.

'Ik ben er gaandeweg achter gekomen, hoe belangrijk het pedagogische is'

Foto: Leraren met Lef

Verschillen

● Vijf jaar geleden ben ik als schoolleider gestart met het creëren van een lerende organisatie. We namen de tijd om een gezamenlijke visie over onderwijs op papier te zetten. Wat vinden wij nou echt belangrijk? Wat doet er toe? Een zoektocht naar gezamenlijke waarden en *drives*.

Wij als teamleden op De Hagedoorn hebben als overeenkomst dat we verschillen zien, *benoemen en gebruiken* in ons onderwijs. Deze schoolvisie is dus leidend. De verschillen tussen mensen en kinderen zorgen ervoor dat we in gesprek komen, vanuit nieuwsgierigheid naar elkaars mentale modellen. De openheid in ons werkklimaat zorgt ervoor dat we deze

verschillen gaan snappen. En het mooie is: nu we de verschillen beter snappen, zien we ook weer meer overeenkomsten. We willen namelijk allemaal leren en ons verder ontwikkelen. Dat doen kinderen, leerkrachten en ouders samen!

Jan Metgod, directeur OBS de Hagedoorn

Toekomst is vandaag

● De initiatieven van onze overheid geven sterk de indruk dat de onderwijswerkelijkheid gezien wordt als een *maquette*. Onze beleidsmakers zijn als geroutineerde stadsarchitecten aan de slag om het onderwijs in te richten, gebaseerd op ideeën van onderwijsgoeroes veelal afkomstig uit het buitenland. Hun energie halen ze uit internationaal onderzoek. Het doel is om deel uit te blijven maken van de top 10 in de PISA-lijst. Achter de tekentafel ontwerpen beleidsmakers en politici de toekomst van morgen vanuit een maakbaarheidsidee. Ze voeden hun overtuiging met bewijsmateriaal afkomstig uit (een selectie van) wetenschappelijk onderzoek. De 'economische visie' reduceert de leer-

Op de Nederlandse schoolpleinen is het tegenwoordig heel gewoon dat alle kinderen fijn met elkaar aan het spelen zijn zonder gepest, getreiter of scheldpartijen. Conflicten worden direct uitgesproken en het respect voor elkaars mening of anders-zijn is uitgegroeid tot waardering voor de verschillen.

Groepjes ouders wachten enthousiast leerkrachten op om hen te complimenteren met hun buitengewone belangrijke werkzaamheden. Het ziekteverzuim onder leerkrachten is vrijwel nihil en de school is schoon en ruikt fris. Bij aanvang van de school gaan de kinderen blij, ontspannen en rustig naar binnen. In de klassen helpen de kinderen elkaar op leer- en emotioneel gebied. Kinderen met pijn of verdriet worden

opgevangen door medeleerlingen. Helaas. Het is een krantenartikel dat nog niet geschreven is. Jammer, want we willen dit toch allemaal!

Nu denk je misschien: laten we niet de pretentie hebben dat we de huidige situatie allemaal in één keer kunnen veranderen. Hoewel... waarom eigenlijk niet? Met elkaar kunnen we er nu toch al voor zorgen dat kinderen uitgroeien tot blij, verantwoordelijke, respectvolle, gezonde en vrij denkende mensen? Dat scholen een respectvol, liefdevol, verdraagzaam klimaat hebben voor alle kinderen en volwassenen. Mr. Kanamori deed het. De kinderen willen het. Wij kunnen

en moeten het met elkaar doen. Nu. Op onze scholen. Met onze kinderen, ouders en leerkrachten.

Charlotte Visch, adviseur Nederlandse Academie voor Psychotherapie en ontwikkelaar Integratieve Kindertherapie